

นโยบายและรูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษของ โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร *

Inclusive Education Policy and Pattern for Children with Special Needs of Piboon Prachasan School, Bangkok

ฉันทยากร จอดเกาะ¹, ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง²

วันรับ: 26 มิถุนายน 2568 วันแก้ไข: 16 กรกฎาคม 2568 ยอมรับ: 16 กรกฎาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษานโยบาย และรูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ 2) ศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการจัดการเรียนรวม และ 3) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรวม เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตพฤติกรรม และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรวม โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 12 ราย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ และผู้ปกครองนักเรียนทั่วไปที่เรียนร่วมกับเด็กพิเศษ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์จัดการศึกษาแบบเรียนรวมตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อส่งเสริมสิทธิทางการศึกษาที่เท่าเทียมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่มีความครอบคลุมและยืดหยุ่น ทั้งด้านหลักสูตร วิธีการสอน การประเมินผล และการสนับสนุนรายบุคคล โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ไม่เลือกปฏิบัติ และส่งเสริมศักยภาพของนักเรียนทุกคน ปัจจัยความสำเร็จประกอบด้วยวิสัยทัศน์ของผู้บริหารที่ส่งเสริมการเรียนรวมอย่างเป็นระบบความร่วมมือของครูผู้สอนและบุคลากร และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ปัญหาและอุปสรรคที่พบ ได้แก่ ข้อจำกัดด้านทรัพยากร และพื้นที่รองรับ ความไม่พร้อมของนักเรียนที่ถูกส่งต่อและปัญหาพฤติกรรม การขาดความเข้าใจและร่วมมือจากผู้ปกครองบางส่วน ปัญหาด้านบุคลากร (ครู) ที่ขาดการเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับเด็กพิเศษ ทั้งนี้ควรมีการสร้างความร่วมมือของทุกภาคส่วน การให้ความสำคัญในการสร้างเจตคติที่ดีของครูและผู้ปกครอง เพื่อนำไปสู่แนวทางในการจัดการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับคุณภาพและความเท่าเทียมทางการศึกษา ที่สามารถตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียน โดยเฉพาะนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติ เพื่อเป็นการส่งเสริมระบบการศึกษาที่ครอบคลุมและยั่งยืนอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรวม, เด็กที่มีความต้องการพิเศษ, ปัจจัยความสำเร็จ, การสนับสนุนรายบุคคล, แผนการเรียนเฉพาะบุคคล

* บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง แนวทางการจัดการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์, 2568

¹ นิสิตปริญญาโท, หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม, คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

² อาจารย์, สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม, คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Abstract

This qualitative research aimed to: 1) examine the policies and models of inclusive education for children with special needs at Piboon Prachasan School, 2) identify factors contributing to the success of inclusive education management, and 3) investigate challenges and obstacles encountered. Data were collected through in-depth interviews, behavioral observations. And activity participation related to inclusive education. Key informants included 12 participants: school administrators, teachers, relevant personnel, parents of student with special needs, and parent of general education students. The research utilized semi-structured interview guides and employed descriptive qualitative qualitative analysis. The study found that Piboon Prachasan School implements inclusive education in accordance with Ministry of Education policies, promoting equal educational rights for children with special needs. The school employs comprehensive and flexible instructional models, encompassing curriculum adaptation, teaching methodologies, assessment, and individualized support. A strong emphasis is placed on multi-stakeholder participation to foster a non-discriminatory environment and enhance the potential of all students. Key success factors include the administrators' systematic vision for inclusive education, the cooperation of teachers and staff, and continuous monitoring and evaluation. Identified challenges and obstacles include limited resources and space, insufficient preparedness of referred students and behavioral issues, lack of understanding and cooperation from some parents, and personnel-related issues (teacher) lacking in specialized knowledge and adaptability to students with special needs. The findings suggest that enhanced multi-stakeholder collaboration and a focus on fostering positive attitudes among teachers and parents are crucial for developing effective inclusive education guidelines. This will ultimately elevate educational quality and equity, responding to the diverse needs of all learners, especially students with special needs, at both policy and practical levels, thereby promoting a truly comprehensive and sustainable education system.

Keywords: Inclusive Educative Management, Children with Special Needs, Success Factors, Individualized Support, Individualized Education Plan (IEP)

1. บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต สังคมและประเทศชาติ เนื่องจากเป็นรากฐานในการสร้างทุนมนุษย์และลดความเหลื่อมล้ำในระยะยาว อย่างไรก็ตาม ประเทศไทย ยังเผชิญกับปัญหาความไม่เท่าเทียมทางการศึกษา โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กพิการและเด็กด้อยโอกาสที่ยังเข้าไม่ถึงการศึกษาได้อย่างจำกัด ทั้งในด้านโอกาสและคุณภาพ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) แนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นต้องมุ่งเน้นไปที่การสร้างความเท่าเทียมทางการศึกษาซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน ภาครัฐจึงได้กำหนดนโยบายที่รับรองสิทธิของเด็กทุกคนในการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 12 ปีโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) รวมถึงการรับรองสิทธิของคนพิการในการได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ถึงแม้จะมีกฎหมายและนโยบายรองรับอย่างชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติยังคงพบปัญหาความเหลื่อมล้ำอยู่ โดยปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์นี้ ได้แก่ ความไม่พร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน ทรัพยากรทางการศึกษา การขาดบุคลากรที่มีทักษะเฉพาะทาง รวมถึงทัศนคติของครอบครัว สังคม และแม้แต่ของคนพิการเองที่ยังขาดความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง นำไปสู่ข้อจำกัดในโอกาสทางการศึกษาและการพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ แนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive Education) จึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำและส่งเสริมโอกาสให้กับนักเรียนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มเด็กพิการและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ องค์การยูเนสโก (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO) ได้ผลักดันแนวคิดนี้ โดยยึดหลักสิทธิมนุษยชน และการปรับระบบการศึกษาที่ตอบสนองต่อความหลากหลาย ไม่ว่าจะผ่านหลักสูตร วิจัยสอน การประเมินผล หรือสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ (มลิวัลย์ ธรรมแสง, 2557)

โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร ถือเป็นโรงเรียนที่ดำเนินงานด้านการเรียนรวมภายใต้สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยเน้นการออกแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การพัฒนาแผนการเรียนเฉพาะบุคคล (IEP) เพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กพิเศษสามารถดำรงชีวิตในสังคมและเข้าสู่ตลาดแรงงานได้อย่างเท่าเทียม เพื่อการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างยั่งยืน การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรวมของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสะท้อนถึงการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติจริงในระดับสถานศึกษา โดยเฉพาะสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษซึ่งมักเผชิญกับอุปสรรคในการเข้าถึงและมีส่วนร่วมในระบบการศึกษา งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษานโยบายและรูปแบบการจัดการเรียนรวมที่โรงเรียนใช้พร้อมทั้งวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จ อาทิ ทัศนคติของผู้บริหารความร่วมมือของทุกภาคส่วน ตลอดจนระบบติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน เช่น ข้อจำกัดด้านทรัพยากร ความพร้อมของบุคลากร ทัศนคติของผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการจัดการเรียนรวม เพื่อให้ได้องค์ความรู้เชิงระบบที่สามารถนำไปปรับใช้ในบริบทอื่น และเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม เพื่อยกระดับความเท่าเทียมทางการศึกษา และพัฒนาระบบการเรียนรวมที่ครอบคลุมและยั่งยืน งานวิจัยนี้จึงเป็นการนำเสนอแนวทางการแก้ไขที่เป็นไปได้จากกรณีศึกษาจริง เพื่อเป็นต้นแบบและต่อยอดองค์ความรู้ด้านการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในบริบทของประเทศไทยให้มีความสมบูรณ์และลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) ศึกษานโยบาย และรูปแบบการจัดการเรียนรวม สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์
- 2) ศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการจัดการเรียนรวม ของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์
- 3) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรวม ของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอยู่ในรูปแบบของการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) มีรายละเอียด ดังนี้

แหล่งข้อมูลของการวิจัย

แหล่งข้อมูลของการวิจัยมาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 12 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล ที่จะช่วยให้การวิจัยได้รับข้อมูลที่ครบถ้วนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และทำให้สามารถวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการจัดการเรียนรวมได้อย่างรอบด้านและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่

- 1) ผู้บริหารโรงเรียน เป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งระดับผู้บริหารระดับสูง เช่น ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการ และมีบทบาทในการกำหนดนโยบายและสนับสนุนการดำเนินงาน จำนวน 1 คน
- 2) ครูประจำชั้น ต้องเป็นครูที่สอนนักเรียนในห้องเรียนที่มีนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมอยู่ด้วย ซึ่งทำหน้าที่ในการวางแผนและดำเนินการสอนในระดับห้องเรียน จำนวน 3 คน
- 3) บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ต้องปฏิบัติหน้าที่ดูแล ช่วยเหลือ หรือส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษอย่างใกล้ชิด ได้แก่ ครูพี่เลี้ยง หรือเจ้าหน้าที่สนับสนุน จำนวน 2 คน
- 4) ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ต้องเป็นผู้ปกครองที่มีบุตรหลานเรียนอยู่ในห้องเรียนรวม จำนวน 3 คน
- 5) ผู้ปกครองนักเรียนทั่วไป มีบุตรหลานเรียนอยู่ในห้องเรียนที่มีนักเรียนพิเศษเรียนรวม เพื่อสะท้อนมุมมองที่หลากหลาย และเสริมความสมบูรณ์ของข้อมูล จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง ซึ่งออกแบบเป็นแนวคำถามที่ยืดหยุ่นเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยคำถามครอบคลุมทั้งประสบการณ์ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูล นอกจากนี้ยังมีการสังเกตพฤติกรรม และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรวมในบริบทของโรงเรียน เช่น การสังเกตการจัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมในห้องเรียนและปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนและครู ตลอดจนการวิเคราะห์เอกสารประกอบ เพื่อเพิ่มมิติของข้อมูลและตรวจสอบความสอดคล้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยใช้วิธีการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิโดยขอหนังสือรับรองจาก สภาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อติดต่อผู้อำนวยการ โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ จากนั้นจึงประสานงานกับครู บุคลากรและผู้ปกครอง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของ งานวิจัยและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่ม ตัวอย่างจำนวน 12 คน ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ครู บุคลากรที่เกี่ยวข้อง และผู้ปกครองทั้งเด็กปกติ และเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยใช้คำถามปลายเปิดในประเด็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรวมใน ด้านต่าง ๆ

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ผู้วิจัยทำการศึกษารวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าศึกษา แนวคิดทฤษฎีรวบรวมข้อมูลจากบทความ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางใน การกำหนดกรอบแนวความคิดในงานวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยได้ สกัดประเด็นสร้างหมวดหมู่ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูลในเชิงความหมายอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้ง ใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ระหว่างข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์ การสังเกต และเอกสาร เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของผลการวิจัยในภาพรวม กระบวนการทั้งหมดนี้ทำ ให้ผลการศึกษาสท้อนความเข้าใจที่ลึกซึ้งต่อแนวทางการจัดการเรียนรวมของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ได้ อย่างรอบด้านและมีมิติทางวิชาการที่ครบถ้วน

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ผู้วิจัยได้ปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์อย่างเคร่งครัด เนื่องจากการศึกษานี้เกี่ยวข้องกับ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยยึดหลักความเคารพในบุคคลผ่านการขอความยินยอมจากผู้ปกครองอย่าง ครบถ้วน เปิดเผยข้อมูลที่จำเป็น และให้สิทธิในการตัดสินใจเข้าร่วมอย่างเสรี พร้อมทั้งรักษาความลับของ ข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ระบุข้อมูลที่ชี้เฉพาะเด็กแต่ละราย หลักการให้ประโยชน์และไม่ก่อให้เกิดอันตราย โดยได้รับการคำนึงถึงอย่างรอบคอบ หลีกเลี่ยงคำถามที่กระทบจิตใจ และมุ่งส่งเสริมศักยภาพของเด็กเพื่อ สร้างกำลังใจในการเรียน รวมถึงยึดหลักความยุติธรรมในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยเกณฑ์ที่ชัดเจน มีการ กระจายประโยชน์และความเสี่ยงอย่างเท่าเทียมกันในทุกขั้นตอนของการวิจัย

4. ทบทวนวรรณกรรม

4.1 แนวคิดเกี่ยวกับความเสมอภาคทางการศึกษา

แนวคิดเรื่องความเสมอภาคทางการศึกษา (Educational Equity) มุ่งเน้นการจัดการศึกษาที่ ตอบสนองต่อความแตกต่างของผู้เรียนอย่างแท้จริง ไม่ใช่การให้ทุกคนได้รับแบบเดียวกัน (Equality) แต่เป็น

การคำนึงถึงเงื่อนไขเฉพาะของแต่ละบุคคล (Ainscow & Miles, 2008) โดยองค์การยูเนสโก (UNESCO, 2009) ได้เน้นว่าความเสมอภาคทางการศึกษาคือ การออกแบบระบบการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความหลากหลายด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสภาพร่างกาย โดยเฉพาะในกลุ่มเปราะบาง เช่น เด็กพิการ ซึ่งต้องได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ ขณะที่ Association of American Colleges & Universities (2022) ได้ชี้ว่าการเข้าถึงทางกายภาพเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ความเสมอภาคที่แท้จริงต้องอาศัยความตระหนักรู้ของครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมและประสบความสำเร็จอย่างเท่าเทียม รวมถึงต้องเปลี่ยนมุมมองจากการมองความพิการ ว่าเป็นข้อจำกัด ไปสู่การยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของความหลากหลายของมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565) ที่มองว่าการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาคือ การออกแบบระบบสนับสนุนที่ยืดหยุ่น เหมาะสมกับบริบทและศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน โดยไม่ใช้มาตรฐานเดียวในการตัดสินความสามารถหรือคุณค่าของมนุษย์

4.2 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาสำหรับคนพิการและผู้ที่มีความต้องการพิเศษ

องค์การยูเนสโก ได้กำหนดให้ “การศึกษาพิเศษ” เป็นส่วนสำคัญของแนวทาง “การศึกษาเพื่อทุกคน” (Education for All – EFA) โดยยึดหลักความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษาอย่างทั่วถึงสำหรับผู้เรียนทุกคน (UNESCO, 1994) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการของไทยที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญาหรืออารมณ์ ตลอดจนเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเหมาะสมและสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ ทั้งในด้านการเรียนรู้และการใช้ชีวิตในสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

4.3 แนวคิดการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

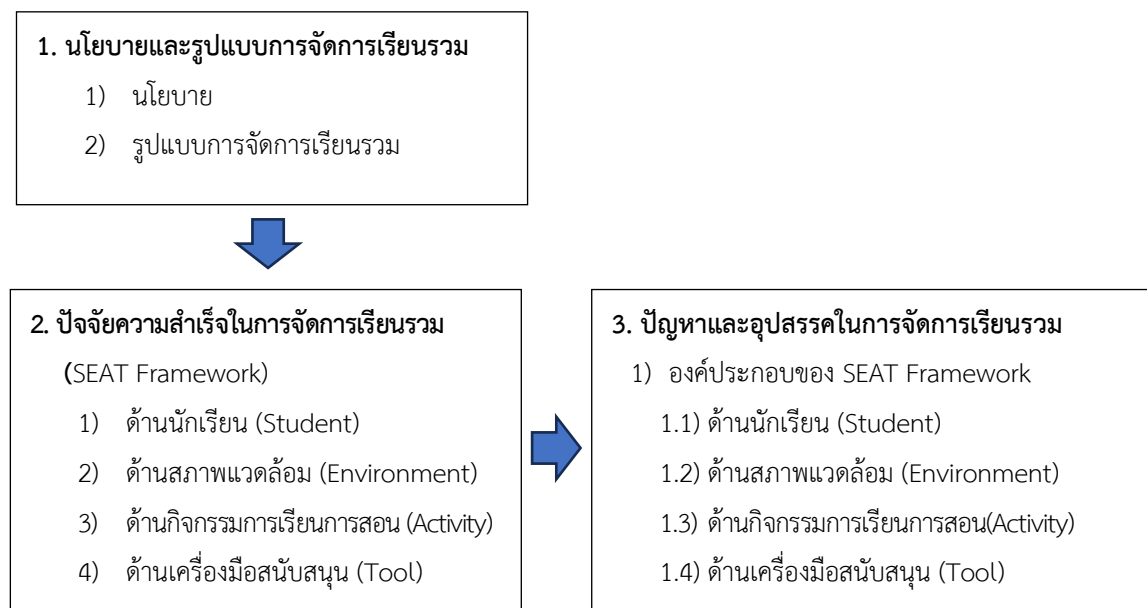
แนวคิดด้านสิทธิมนุษยชนถือเป็นรากฐานของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ซึ่งได้รับการผลักดันจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ที่ยืนยันว่าการศึกษาคควรเป็นสิทธิพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน (United Nations, 1948) แนวคิดนี้ได้รับการพัฒนาต่อเนื่องผ่านกฎหมาย Education for All Handicapped Children Act (EAHCA) ของสหรัฐอเมริกาในปี 1975 และปฏิญญาซาลามังกา ค.ศ. 1994 ที่ยูเนสโกจัดขึ้น ซึ่งเรียกร้องให้ทุกประเทศส่งเสริมการเรียนรวมอย่างเป็นรูปธรรม (UNESCO, 2015) โดยเน้นการจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไป ด้วยการปรับหลักสูตร วิธีสอน การประเมินและสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับศักยภาพเฉพาะราย ในประเทศไทย แนวคิดนี้ถูกนำมาใช้ในระบับนโยบายผ่านพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และได้รับการส่งเสริมต่อเนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) ทั้งนี้ นักวิชาการไทยหลายท่านได้นิยามการเรียนรวมว่าเป็นการจัดการศึกษาที่ไม่แบ่งแยกเด็กตามความบกพร่อง แต่สนับสนุนให้ผู้เรียนรู้ตามความต้องการเฉพาะราย (เบญจมา ชลธานนท์, 2545) สุรเชษฐ์ ตรรกโชติ (2564) เน้นว่าการเรียนรวมไม่ควรเป็นแค่ทางเลือกสำหรับเด็กพิเศษ แต่ควรเป็นระบบที่เปิดโอกาสให้พวกเขาได้รับการสนับสนุนจาก

ทั้งโรงเรียน ชุมชน และสังคม ในขณะที่ชนิศา ตันติเฉลิม (2566) มองว่าการเรียนรวมเป็นการรับรองสิทธิทางการศึกษาตามรัฐธรรมนูญและเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้เด็กพิเศษสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรีและเท่าเทียม

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2567) ได้เสนอกรอบแนวคิดการดำเนินงานผ่าน “SEAT Framework” ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) ด้านนักเรียน (Student) ที่เน้นความแตกต่างของผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, (2) ด้านสภาพแวดล้อม (Environment) ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของทุกคน, (3) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (Activity) ที่หลากหลายและยืดหยุ่นตามศักยภาพ ของผู้เรียน และ (4) ด้านเครื่องมือสนับสนุน (Tool) ที่รวมถึงสื่อ เทคโนโลยี และบริการเสริมทางการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการจำเพาะของนักเรียนแต่ละคน

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์นโยบายและรูปแบบการจัดการเรียนรวมของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ เพื่อศึกษาทั้งในด้ามนโยบาย การปฏิบัติจริง และอุปสรรคที่มีอยู่

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

5. ผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานโยบายและรูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ โดยวิเคราะห์แนวทางการดำเนินงานในด้านหลักสูตร วิธีการสอน การจัดสิ่งแวดล้อมและการใช้เครื่องมือสนับสนุน ตลอดจนศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงาน เช่น บทบาทของผู้บริหาร การมีส่วนร่วมของครู และระบบการติดตามประเมินผล รวมถึงศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรวม อาทิ ข้อจำกัดด้านทรัพยากร บุคลากร และความเข้าใจของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์เป็นแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้หรือขยายผลในสถานศึกษาอื่นได้อย่างยั่งยืน

5.1 นโยบาย และรูปแบบการจัดการเรียนรวม สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ ได้จัดการศึกษาแบบเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างเป็นระบบ โดยมีนโยบายที่สอดคล้องกับแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งมุ่งเน้นให้เด็กทุกคน โดยเฉพาะกลุ่มที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ได้รับโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมและมีคุณภาพ นโยบายดังกล่าวถูกถ่ายทอดสู่การปฏิบัติผ่านวิสัยทัศน์ แผนงาน และกระบวนการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากร ซึ่งเน้นการค้นหาและส่งเสริมจุดเด่นของนักเรียนแต่ละคน เช่น ความสามารถด้านกีฬา ศิลปะหรือคณิตศาสตร์ ขณะเดียวกันก็มีการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาทางสังคม เพื่อให้นักเรียนสามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติ

รูปแบบการจัดการเรียนรวม โรงเรียนให้ความสำคัญกับความแตกต่างของผู้เรียน โดยออกแบบแผนการเรียนเฉพาะบุคคล (Individualized Education Plan: IEP) คือ แผนการเรียนรู้ที่ออกแบบเฉพาะสำหรับนักเรียนแต่ละคนที่มีความต้องการพิเศษ โดยจัดทำร่วมกันระหว่างครูและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศักยภาพ ความต้องการ และข้อจำกัดของนักเรียนในแต่ละด้าน เช่น ด้านวิชาการ พฤติกรรม ทักษะชีวิต และการสื่อสาร IEP จะระบุวิธีการสอน การปรับกิจกรรม สื่อการเรียนรู้และวิธีประเมินผลอย่างเฉพาะเจาะจง พร้อมทั้งมีการติดตามความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง และปรับแผนให้เหมาะสมตามพัฒนาการของนักเรียน โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาศักยภาพตนเองได้เต็มที่และสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีคุณภาพ แต่ในชั้นเรียนจริง ครูยังประสบปัญหาในการให้ความช่วยเหลือเฉพาะรายอย่างทั่วถึง เนื่องจากนักเรียนมีความหลากหลายทั้งด้านพฤติกรรมและระดับความสามารถ โรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและจิตใจให้ปลอดภัยและยืดหยุ่น เช่น มุมเรียนรู้สงบหรือการจัดพื้นที่ปรับอารมณ์ โรงเรียนมีการปรับกิจกรรมการเรียนรู้ให้หลากหลาย และเปิดโอกาสให้นักเรียนพิเศษมีส่วนร่วมในกิจกรรมศิลปะ ดนตรี หรือกีฬา เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม แต่ครูบางคนยังขาดความรู้ในการออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะ ทำให้เกิดข้อจำกัดในการมีส่วนร่วมและโรงเรียนนำเทคโนโลยีมาใช้สนับสนุนการเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้ผ่านคอมพิวเตอร์ แต่ยังคงมีการให้ความสำคัญ และสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง และครอบคลุมต่อความหลากหลายของประเภทความพิการ

จำนวนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปีการศึกษา 2568 มีจำนวนถึง 450 คน คิดเป็นร้อยละ 28 ของนักเรียนทั้งหมด การเพิ่มขึ้นนี้เป็นผลมาจากหลายปัจจัย ได้แก่ นโยบายของภาครัฐที่สนับสนุนการเรียนรวมผ่านพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ความเชื่อมั่นและความไว้วางใจของผู้ปกครองที่มีต่อโรงเรียน ความคาดหวังของผู้ปกครองที่ต้องการให้บุตรหลานได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพและแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของเด็กพิเศษในสังคมโดยรวม

โรงเรียนเปิดรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษหลายประเภท โดยส่วนใหญ่เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา การได้ยินและออทิสติก รวมถึงความบกพร่องทางการเรียนรู้และสมาธิสั้น กระบวนการคัดกรองนักเรียนเข้าเรียนรวมเป็นไปอย่างเป็นระบบ โดยคณะกรรมการจะพิจารณาจากรายงานทางการแพทย์ ทักษะการเรียนรู้ การสื่อสาร พฤติกรรมและการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง โดยมีนโยบายการคัดเลือกนักเรียนเข้าสู่ห้องเรียนรวม

(Inclusive Classroom) และ ห้องเรียนคู่ขนาน (Parallel Classroom) ของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ ดังนี้ ห้องเรียนรวม (Inclusive Classroom) โรงเรียนมีนโยบายคัดเลือกนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าสู่ห้องเรียนรวม โดยมุ่งส่งเสริมทักษะทางสังคม การปรับตัว และการยอมรับความแตกต่าง เกณฑ์คัดเลือก ได้แก่ การผ่านการประเมินความพร้อมเบื้องต้นจากทีมสหวิชาชีพ มีความสามารถในการดูแลตนเอง ควบคุมพฤติกรรม ทักษะการสื่อสาร และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้พื้นฐานได้ โดยมีการสนับสนุนผ่านการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และพัฒนาครูให้สามารถปรับการสอนและสื่อให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน เพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพและครอบคลุมทุกคนในชั้นเรียน สำหรับเกณฑ์การคัดเลือกนักเรียนสู่ห้องเรียนคู่ขนาน (Parallel Classroom) ซึ่งโรงเรียนจัดห้องเรียนคู่ขนานสำหรับนักเรียนที่ยังไม่พร้อมเข้าสู่ห้องเรียนรวม โดยเน้นการพัฒนาทักษะชีวิต การปรับพฤติกรรมและเตรียมความพร้อมทางสังคม เกณฑ์คัดเลือก ได้แก่ ขาดความสามารถในการดูแลตนเอง มีปัญหาพฤติกรรมหรืออารมณ์รุนแรง หรือมีข้อจำกัดด้านการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์อย่างชัดเจน การเรียนการสอนนอกแบบเฉพาะ เน้นหลักสูตรทักษะชีวิต มีอัตราส่วนครูต่อนักเรียนต่ำ และมีการประเมินติดตามผลอย่างใกล้ชิด เพื่อเตรียมความพร้อมสู่ห้องเรียนรวมในอนาคต สำหรับนโยบายการคัดเลือกนักเรียนทั้งสองรูปแบบนี้ แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของโรงเรียนในการตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของนักเรียนพิเศษอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างเหมาะสมที่สุด บนพื้นฐานของการเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล

5.2 ปัจจัยความสำเร็จในการจัดการเรียนรวม

ปัจจัยความสำเร็จในการจัดการเรียนรวมของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ ผ่านกรอบแนวคิดการดำเนินงานผ่าน SEAT Framework ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ นักเรียนสภาพแวดล้อม กิจกรรมการเรียนการสอน และเครื่องมือสนับสนุน โดยมีรายละเอียดดังนี้ เป็นองค์ประกอบที่เชื่อมโยงกันหลายด้าน โรงเรียนให้ความสำคัญกับนักเรียน โดยเริ่มต้นจากการมี ระบบการคัดกรองและประเมินที่รอบด้าน ซึ่งดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อทำความเข้าใจความสามารถและความต้องการที่หลากหลายของนักเรียนแต่ละคนอย่างลึกซึ้ง ข้อมูลจากการประเมินนี้จะถูกนำไปใช้ในการปรับหลักสูตรและจัดทำแผนการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (IEP) ที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับศักยภาพของเด็กพิเศษแต่ละคนโดยเฉพาะ เพื่อส่งเสริมทั้ง ทักษะชีวิต ทักษะวิชาชีพและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น นักเรียนจะได้รับการประเมินผลอย่างต่อเนื่องและยืดหยุ่นตามศักยภาพ เพื่อให้แน่ใจว่าการพัฒนาเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้และสามารถก้าวสู่การดำรงชีวิตในสังคมและการเข้าสู่ตลาดแรงงานได้อย่างเท่าเทียม สภาพแวดล้อมของโรงเรียนได้รับการออกแบบและพัฒนาภายใต้ นโยบายระดับชาติและโรงเรียนที่ชัดเจน ซึ่งถูกถ่ายทอดสู่แผนพัฒนาสถานศึกษาและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการ จัดสรรงบประมาณและบุคลากร เพื่อรองรับการจัดการเรียนรวมอย่างเพียงพอ นอกจากนี้ โรงเรียนยังให้ความสำคัญกับการ วางระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพกับครูและผู้ปกครองอย่างมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน บรรยายภาคแห่งการยอมรับและวัฒนธรรมที่เปิดกว้างต่อความหลากหลายของผู้เรียน สภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น ห้องเรียนที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้ ยังได้รับการพิจารณาเพื่อสนับสนุนการเข้าถึงของนักเรียนทุกคน ในด้านกิจกรรมการเรียนการสอน โรงเรียนมุ่งเน้นการปรับปรุงหลักสูตรและแผนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับ IEP ของนักเรียนแต่

ละครคน มีการส่งเสริม กิจกรรมร่วมที่ไม่แบ่งแยก เพื่อให้ให้นักเรียนพิเศษและนักเรียนทั่วไปได้มีส่วนร่วมและเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งช่วยเสริมสร้างทักษะทางสังคมและส่งเสริมการยอมรับความแตกต่าง โรงเรียนยังได้ ผลักดันการจัดการเรียนการสอนแบบ Universal Design for Learning (UDL) ซึ่งเป็นการออกแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นเพื่อให้เข้าถึงความหลากหลายของนักเรียนได้อย่างแท้จริง และสนับสนุนแนวคิด Co-Teaching โดยครูผู้สอนทำงานร่วมกัน เพื่อวางแผนและดำเนินการสอนที่ตอบสนองความต้องการของนักเรียนทุกคนในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เครื่องมือสนับสนุน การจัดการเรียนรวมที่สำคัญของโรงเรียนคือการ พัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะครูผู้สอน มีการเน้นการสร้าง เจตคติเชิงบวก และให้ความรู้เกี่ยวกับเด็กพิเศษอย่างต่อเนื่องแก่ครู ผู้บริหาร และชุมชน พร้อมทั้งจัดให้มี ระบบการอบรมและสิ่งจูงใจ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ระบบการคัดกรองและประเมินที่รอบด้าน ที่มีผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวข้องก็เป็นเครื่องมือสำคัญในการวางแผนการศึกษา และสุดท้าย การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ในการสนับสนุนกิจกรรม การสื่อสาร และการดูแลเด็กพิเศษอย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง ก็ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับการจัดการเรียนรวมของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

5.3 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรวม

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรวมของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรวม ได้แก่

5.3.1 ข้อจำกัดด้านทรัพยากรและพื้นที่ โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์เผชิญกับข้อจำกัดในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อรองรับนักเรียนพิเศษที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัญหาหลักคือ จำนวนห้องเรียนที่ไม่เพียงพอ ทำให้การจัดกลุ่มนักเรียนพิเศษซึ่งอาจไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม

5.3.2 ความไม่พร้อมของนักเรียนที่ส่งต่อ โรงเรียนต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่นักเรียนพิเศษบางรายถูกส่งต่อมาจากโรงเรียนอื่นโดยที่ยังไม่มีความพร้อมในการเรียนรวม ปัญหาที่พบบ่อยคือ นักเรียนบางคนยังมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ทำให้โรงเรียนต้องจัดสรรทรัพยากรและบุคลากรเพิ่มเติมเพื่อคัดกรองและดูแลนักเรียนกลุ่มนี้เป็นการเฉพาะ ก่อนที่จะสามารถเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้กับเพื่อน ๆ ได้อย่างเต็มที่สะท้อนจากคำสัมภาษณ์ของครูผู้สอน “เด็กที่มาที่นี่บางทีเค้าคัดออก คือไปเรียนอื่นมาแล้วเด็กอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ก็ตัดสินว่าเป็นเด็กพิเศษ และส่งตัวมาเลยที่นี่ ทางโรงเรียนก็ไม่สามารถรับได้หมด”

5.3.3 ขาดความร่วมมือจากผู้ปกครอง ความร่วมมือจากผู้ปกครองเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการเรียนรวม แต่โรงเรียนกลับพบว่าเป็นปัญหาใหญ่ ผู้ปกครองบางส่วนยัง ขาดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความพิการของบุตรหลาน และไม่ยอมรับความแตกต่าง ทำให้ไม่สามารถให้การสนับสนุนที่จำเป็นต่อการพัฒนาของบุตรหลานได้ นอกจากนี้ ยังมีการขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากที่บ้าน เช่น การไม่ส่งเสริมการทำกิจกรรมที่บ้าน หรือการไม่ติดตามความคืบหน้าการเรียนรู้ ซึ่งทำให้ภาระทั้งหมดตกอยู่กับครูและโรงเรียน ครูต้องดูแลและฝึกฝนนักเรียนพิเศษเพียงฝ่ายเดียว โดยปราศจากการหนุนเสริมจากครอบครัว ทำให้ผลลัพธ์ในการพัฒนาเด็กไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ควรจะเป็น สะท้อนจากคำสัมภาษณ์ของครูผู้สอน “ถ้าที่โรงเรียนสอนไปแล้ว

ผู้ปกครองไปสานต่อ ให้ความร่วมมือกับโรงเรียน มันจะไปต่อได้ ส่วนมากเด็กพิเศษที่พ่อแม่เค้าสนใจ เค้าจะอ่านออกเขียนได้”

5.3.4 บุคลากร ก็เป็นอีกหนึ่งอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรวม การที่บุคลากร โดยเฉพาะครูประจำชั้น ขาดความรู้ความเข้าใจ ทักษะที่เปิดกว้าง และแรงจูงใจในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียนพิเศษ ทำให้เกิดช่องว่างในการดูแลและพัฒนาศักยภาพของเด็กกลุ่มนี้อย่างทั่วถึง ดังที่ครูกล่าวว่า “ครูประจำชั้นบางคนยังไม่รู้จักเด็กพิเศษแต่ละคนเลย” และยิ่งเสริมอีกว่า “ยิ่งครูสมัยใหม่จะสอนตามหน้าที่”

5.3.5 ช่องว่างในบทบาทของชุมชน ชุมชนโดยรอบโรงเรียนมักมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรวมเฉพาะในกรณีที่เกิดปัญหาหรือวิกฤตการณ์ มากกว่าที่จะเข้ามามีบทบาทในลักษณะของการมีส่วนร่วมเชิงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ชุมชนยังขาดความเข้าใจถึงบทบาทที่สามารถเข้ามาช่วยเหลือหรือสนับสนุนนักเรียนพิเศษได้ เช่น การจัดกิจกรรมเสริม การสร้างพื้นที่ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หรือการเป็นอาสาสมัคร การขาดความร่วมมือในเชิงรุกจากชุมชน สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรวมที่ยั่งยืนนั้น ยังขาดเครือข่ายการดูแลร่วมกันอย่างเป็นระบบระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้การจัดการเรียนรวมมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว

ปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงความต้องการแนวทางที่ครอบคลุมและบูรณาการซึ่งเกี่ยวข้องกับการเพิ่มทรัพยากร การสร้างความพร้อมของนักเรียนก่อนการส่งต่อการส่งเสริมความร่วมมือของผู้ปกครอง การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และการส่งเสริมบทบาทของชุมชน เพื่อให้การจัดการเรียนรวมของโรงเรียนพหุประสาทสัมผัสมีประสิทธิภาพและยั่งยืนอย่างแท้จริง

6. การอภิปรายผล

โรงเรียนพหุประสาทสัมผัส ได้แสดงให้เห็นถึงการตอบสนองเชิงนโยบายที่สอดคล้องกับแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการในการส่งเสริมการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ซึ่งสะท้อนถึงหลักการสิทธิมนุษยชน (Human Rights Approach) ที่เน้นความเท่าเทียม และศักดิ์ศรีของผู้เรียนทุกคน (OHCHR, 2017) รวมถึงสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เป้าหมายที่ 4 ในการจัดการศึกษาที่ครอบคลุม เท่าเทียม และมีคุณภาพ (United Nations, 2015) นอกจากนี้ นโยบายของโรงเรียนยังเชื่อมโยงกับแนวคิด “Inclusion” ของ UNESCO ที่นิยามการเรียนรวมว่าเป็นการปรับระบบและวัฒนธรรมสถานศึกษาให้ตอบสนองความหลากหลายของผู้เรียน โดยมีการวางโครงสร้างด้านการคัดกรองนักเรียน การจัดเตรียมห้องเรียนที่ยืดหยุ่น และการประชุมร่วมกันระหว่างฝ่ายบริหารและครูผู้สอนเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน (UNESCO, 2009) และแม้นโยบายของโรงเรียนจะมีความชัดเจนและมุ่งเน้นการสนับสนุนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ แต่ในระดับปฏิบัติยังมีข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะในด้านบุคลากรที่ขาดความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับแนวคิดการเรียนรวม และมีทัศนคติที่มองว่าเป็นภาระมากกว่าการเปิดโอกาสให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสะท้อนปรากฏการณ์ “ช่องว่างระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติ” (Policy-Practice Gap) ที่หากขาดกลไกสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพ ย่อมทำให้นโยบายไม่สามารถเกิดผลได้จริงในห้องเรียน (Fullan, 2001) ส่วนในด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง แม้จะมีระบบการประชุมและการสื่อสาร แต่ยังคงพบว่า

ผู้ปกครองบางส่วนไม่เข้าใจบทบาทของตนอย่างเพียงพอในการสนับสนุนการเรียนรู้ของบุตร ส่งผลให้เกิดช่องว่างระหว่างบ้านกับโรงเรียน และสะท้อนตามแนวคิด Ecological Systems Theory ที่เน้นการบูรณาการระหว่างครอบครัว โรงเรียน และชุมชนในการพัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน (Bronfenbrenner, 1979) ดังนั้น การยกระดับคุณภาพของการจัดการเรียนรวมในระยะยาวจำเป็นต้องพัฒนาระบบสนับสนุนผู้ปกครองอย่างเป็นรูปธรรม อาทิ การให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยา และการจัดอบรมเสริมทักษะการดูแลบุตร เพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างบ้าน และโรงเรียนอย่างแท้จริง

ในบริบทต่างประเทศ หลายประเทศได้ดำเนินนโยบายเรียนรวมอย่างจริงจังและครอบคลุม เช่น ฟินแลนด์ ญี่ปุ่น และออสเตรเลีย ได้นำนโยบายการเรียนรวมมาปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยประเทศฟินแลนด์ใช้ระบบการสนับสนุนหลายระดับ (Multi-tiered Support System) ให้ครูเข้าถึงทีมผู้เชี่ยวชาญได้อย่างเป็นระบบ (Sahlberg, 2015) ประเทศญี่ปุ่นมีห้องเรียนทรัพยากร (Resource Room) ควบคู่กับการเรียนร่วม และส่งเสริมบทบาทของครอบครัว (Yoshikawa, 2019) ส่วนประเทศออสเตรเลียประยุกต์ใช้แนวคิด Universal Design for Learning (UDL) ตั้งแต่ระดับนโยบายเพื่อรองรับความหลากหลายของผู้เรียน (Australian Government Department of Education, 2020) เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทย แม้จะมีกฎหมายรองรับ เช่น พ.ร.บ.การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 แต่ในทางปฏิบัติยังมีข้อจำกัดหลายด้าน

ความสำเร็จของการจัดการเรียนรวมที่โรงเรียนพหุประสาทสัมผัสเกิดจากปัจจัยสำคัญหลายประการ ประการแรกคือการมีบุคลากรที่มีความรู้และทักษะเฉพาะด้าน โดยเฉพาะครูผู้สอนที่ได้รับการอบรมด้านการศึกษาพิเศษและสามารถออกแบบแผน IEP ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Teacher Capacity Building ของ “Whole School Approach” ประการที่สอง ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายเรียนรวมอย่างเป็นระบบ โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการเรียนรวมและเชิญผู้เชี่ยวชาญภายนอกมาอบรมบุคลากร ซึ่งสะท้อนแนวคิด Transformational Leadership (Leithwood & Jantzi, 2005) ประการที่สาม ความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครองและบุคคลรอบตัวนักเรียนเป็นพื้นฐานสำคัญสอดคล้องกับแนวคิด Ecological Systems Theory ของ Bronfenbrenner (1979) ประการสุดท้าย การมีสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพ เช่น ทางลาด ลิฟต์ ห้องเรียนที่ปลอดภัย และครูพี่เลี้ยง เป็นทรัพยากรที่ช่วยให้เด็กพิเศษเรียนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิด Universal Design for Learning (UDL) (Meyer et al., 2014) แม้ว่าทรัพยากรบางประเภท เช่น เทคโนโลยีช่วยสื่อสารและสื่อเฉพาะสำหรับเด็กที่มีปัญหาด้านการรับรู้ยังไม่เพียงพอ แต่โดยรวมแล้ว ความสำเร็จของการเรียนรวมต้องอาศัยความร่วมมือ ความเข้าใจ และความมุ่งมั่นจากทุกฝ่ายอย่างยั่งยืน

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

7.1 บทสรุป

โรงเรียนพหุประสาทสัมผัสมีการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนรวมตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยเน้นการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ผ่านการจัดทำแผน การเรียนเฉพาะบุคคล (IEP) การปรับหลักสูตร วิธีการสอน การประเมินผล และการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกทางการเรียนรู้ที่เหมาะสม อีกทั้ง

ยังมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม ในขณะที่ปัจจัยความสำเร็จของโรงเรียน ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ การพัฒนาศักยภาพของครูอย่างต่อเนื่อง การสร้างวัฒนธรรมการยอมรับความแตกต่างในสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนเชิงรุก และระบบติดตามประเมินผลที่ชัดเจน ซึ่งเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรวมที่มีคุณภาพและครอบคลุมความต้องการของนักเรียนทุกคน อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนรวมยังเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคหลายด้าน เช่น ความขาดแคลนทรัพยากร ความพร้อมของบุคลากรเฉพาะทาง ปัญหาทัศนคติของผู้เกี่ยวข้อง และการมีส่วนร่วมที่ยังไม่ทั่วถึงซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของการจัดการเรียนรู้อิงแบบเรียนรวม

7.2 ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1) ข้อเสนอเชิงปฏิบัติการ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการเพื่อยกระดับคุณภาพการดำเนินงานอย่างยั่งยืน ดังนี้

1) ควรพัฒนาระบบข้อมูลนักเรียนพิเศษให้เป็นปัจจุบันและเข้าถึงได้ โดยจัดทำโปรไฟล์รายบุคคล และใช้แฟ้มสะสมงานทั้งในรูปแบบเอกสารและดิจิทัล ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความต่อเนื่องในการดูแลนักเรียนพิเศษ โดยช่วยให้ครูสามารถออกแบบการเรียนรู้และการประเมินผลที่เหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียนรายคนได้มากยิ่งขึ้น 2) ควรพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรอย่างสม่ำเสมอผ่านการอบรมเทคนิคการสอนเฉพาะ การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียน การสอนเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยยกระดับความสามารถของครู และบุคลากรให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการเรียนรวมอย่างแท้จริง 3) ควรพัฒนาแผนการเรียนรู้เชิงบูรณาการในชั้นเรียน โดยใช้การเรียนรู้แบบโครงงาน รวมถึงสื่อการสอนและแบบฝึกที่หลากหลาย เพื่อให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมและเข้าถึงบทเรียนได้อย่างเท่าเทียมเพื่อแก้ปัญหาด้านกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยังขาดความหลากหลาย และไม่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างผู้เรียนอย่างแท้จริง และ 4) ควรเสริมสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนอย่างสม่ำเสมอผ่านเวทีพูดคุยแบบกลุ่มย่อยและการสร้างเครือข่ายผู้ปกครองเด็กพิเศษ

1.2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) กระทรวงศึกษาธิการ ควรเป็นแกนหลักในการกำหนดนโยบายระดับชาติให้ชัดเจนและปฏิบัติได้จริง พร้อมจัดทำแนวทางปฏิบัติ แผนงาน และระบบติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพเพื่อส่งผ่านไปยังสถานศึกษา 2) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาทสำคัญในการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม ทั้งงบประมาณ บุคลากรเฉพาะทาง และสื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ รวมถึงพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการเข้าถึง 3) สถาบันพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ควรเร่งอบรมเชิงปฏิบัติการแก่ครู โดยเน้นทั้งด้านเทคนิค ทักษะ และการปรับทัศนคติที่จำเป็นต่อการสอนในห้องเรียนรวม รวมถึงส่งเสริมให้ครูเป็นนักออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้อื่นๆ และ 4) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประสานความร่วมมือแบบพหุภาคีกับโรงพยาบาล ชุมชน และผู้ปกครอง ผ่านการจัดเวทีวางแผน IEP และกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้าใจ ลดอคติและผลักดันการเรียนรวมให้เป็นระบบที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง รวมทั้งให้การจัดการเรียนรวมประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

2) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปมี 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) การวิจัยผลลัพธ์ระยะยาวของนักเรียนพิเศษหลังสำเร็จการศึกษา เพื่อประเมินความยั่งยืนของคุณภาพชีวิต ทักษะอาชีพ และการใช้ชีวิตในสังคม ซึ่งจะช่วยระบุจุดแข็งและจุดอ่อนของระบบ เพื่อนำไปปรับปรุงนโยบายและแนวปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในระยะยาว และ 2) การวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะของเด็กพิเศษแต่ละกลุ่ม เช่น เด็กออทิสติก เด็กสมาธิสั้น หรือเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ โดยเน้นการออกแบบสื่อและกิจกรรมที่เหมาะสมกับลักษณะและข้อจำกัดเฉพาะตัว เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น

8. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *แนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมโดยใช้กรอบโครงสร้าง SEAT Framework*. กรุงเทพฯ: สำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ.
- ชนิศา ตันติเฉลิม. (2566). *เรียนไม่ได้หรือไม่เคยปรับ*. สืบค้นจาก <https://www.101.world/special-education-chanisa>.
- เบญญา ชลธารันนท์. (2545). *ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการศึกษาแบบเรียนรวม*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- มลิวัดย์ ธรรมแสง. (2557). *ความเข้าใจเรื่องการเรียนรวม*. สืบค้นจาก <https://www.deafthai.org/knowledge-center>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *รายงานสถานภาพการศึกษาไทยประจำปี 2561*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). *รายงานสถานะการศึกษาไทย ปี 2565*. สืบค้นจาก <https://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/2078-file.pdf>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). *รายงานสถานการณ์การศึกษาและความเสมอภาคทางการศึกษาในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2567). *รายงานวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2566*. สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=15744.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2567). *กรอบแนวคิดการจัดการเรียนรวม: SEAT Framework*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุรเชษฐ์ ตรีรกข์. (2564). *การเรียนรู้ร่วมกับความแตกต่าง*. สืบค้นจาก <https://www.educathai.com/knowledge/articles/399>.
- Ainscow, M., & Miles, S. (2008). *Making education inclusive: A framework for equity*. Routledge.

- Association of American Colleges & Universities. (2022). *Disabled students need equity*. Retrieved from <https://www.aacu.org/blog/disabled-students-need-equity-not-just-access>.
- Australian Government Department of Education. (2020). *Disability Standards for Education 2005 Review: Final report*. Retrieved from <https://www.education.gov.au/disability-standards-education-2005>.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature, and design*. Harvard University Press.
- Fullan, M. (2001). *The new meaning of educational change* (3rd ed.). Teachers College Press.
- Leithwood, K., & Jantzi, D. (2005). Transformational leadership. In B. Davies (Ed.), *The essentials of school leadership*. SAGE Publications.
- Meyer, A., Rose, D. H., & Gordon, D. (2014). *Universal design for learning: Theory and practice*. CAST Professional Publishing.
- OHCHR. (2017). *Human rights-based approach to inclusive education for persons with disabilities*. Retrieved from https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Disability/InclusiveEducation_EN.pdf.
- Sahlberg, P. (2015). *Finnish lessons 2.0: What can the world learn from educational change in Finland?*. Teachers College Press.
- UNESCO. (1994). *The Salamanca statement and framework for action on special needs education*. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000098427>.
- UNESCO. (2009). *Policy Guidelines on Inclusion in Education*. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000177849>.
- UNESCO. (2015). *Education 2030: Incheon Declaration and Framework for Action for the implementation of Sustainable Development Goal 4*. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000245656>.
- United Nations. (1948). *Universal Declaration of Human Rights*. Retrieved from <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>.
- Yoshikawa, H. (2019). Inclusive education in Japan: Supporting children with special needs. *International Journal of Inclusive Education*, 23(6). Retrieved from <https://doi.org/10.1080/13603116.2018.1464065>.